

21. *Tarnopolsky O.* Constructivist blended learning approach to teaching English for Specific Purposes / O. Tarnopolsky. – London: Versita, 2012. – 254 p.
22. *Tarnopolsky O.* Varieties of the constructivist approach to teaching English for Specific Purposes to university students / O. Tarnopolsky. // Norwegian Journal of Development of the International Science. – 2016 – No. 1. – P. 100-103.
23. *Tarnopolsky O.* Acquiring Business English in a quasi-natural business environment: A method of teaching Business English to students of Business and Economics / O. Tarnopolsky, S. Kozhushko. // Working Papers in Educational Linguistics. – Philadelphia : University of Pennsylvania, 2003. – 18, No. 2. – P. 55-88.

Тарнопольский О. Б., Кабанова М. Р. Конструктивистские учебники по английскому языку для профессиональных целей: варианты построения.

Статья посвящена рассмотрению вариантов конструктивистского подхода к созданию учебников по английскому языку для профессиональных целей. Под конструктивистским подходом подразумевается такое построение учебного процесса, в котором овладение студентами языковым материалом, навыками и умениями иноязычного общения осуществляется в основном непроизвольно путем участия в специфических (экспериментальных) видах учебной деятельности. Они моделируют профессиональную деятельность и профессиональную коммуникацию в ней на целевом языке. В работе анализируются четыре варианта разработанных конструктивистских учебников, которые базируются на экспериментальных видах учебной деятельности.

Ключевые слова: учебники по английскому языку для профессиональных целей, конструктивистский подход, виды экспериментальной учебной деятельности, варианты конструктивистских учебников.

Tarnopolsky O. B., Kabanova M. R. Constructivist textbooks of English for professional purposes: variants of design.

The article is devoted to discussing the variants of the constructivist approach to creating textbooks of English for professional purposes. The constructivist approach means such a design of the teaching/learning process in which students gain command of the language material and target communication skills mostly involuntarily through participating in specific (experiential) learning activities. They model professional activities and professional communication in them in the target language. The paper analyzes four variants of constructivist textbooks based on experiential learning activities.

Keywords: textbooks of English for professional purposes, constructivist approach, experiential learning activities, variants of constructivist textbooks.

УДК 37.016:811.111]:004.031.42

Хижун Я. В.

**ІНТЕРАКТИВ У ПРАКТИЦІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ:
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ**

Стаття присвячена розгляду тих позитивних та проблемних моментів, які виникають в процесі використання інтерактивних методів вивчення англійської мови на практичних заняттях зі студентами. Мета статті – виокремлення переваг використання коротких групових стратегій, які дозволять активно залучити студентську аудиторію у навчальний процес, та акцент на недоліках, які можуть виникати в процесі навчання. Наголошено на необхідності форсування у студентів необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного спілкування в усній і писемній формі. В статті презентовано деякі стратегії групового та парного навчання.

Ключові слова: практичні заняття з англійської мови, інтерактивні методи, групові стратегії письма і говоріння, активізація навчальної діяльності.

Метою написання цієї статті є розглянути ті переваги, які є при вивченні іноземної, зокрема англійської мови, коли в навчальному процесі активно використовуються інтерактивні методи. Більше того, на наше переконання, вивчення іноземної мови загалом неможливе без активного залучення студентів у процес її вивчення. Адже вивчення будь-якої дисципліни включає перш за все сприйняття певних ідей, їх аналіз, осмислення та піддання коректному скептицизму цих ідей, так би мовити “пропускання крізь себе”, зіставлення їх з протилежними думками, вироблення відповідної точки зору та обрання позиції, заснованої на власних переконаннях та зовнішніх доказах.

Надзвичайно важливо, вивчаючи ту чи іншу іноземну мову, творчо підходити до цього процесу, бути готовими до сприйняття нового матеріалу, причому сприйняття не пасивного, а навпаки. Адже навчання є активним та інтерактивним процесом пізнання, яке відбувається водночас на декількох рівнях. Крім того, не слід забувати, що вивчення мови спрямоване на певну мету, але водночас повинно бути і творчим процесом.

Ще одним надзвичайно важливим моментом при навчанні тій чи іншій іноземній мові є той момент, що викладач не повинен забувати про базові передумови навчання. Мова йде про те, що ті стратегії та методики, які використовуються, мають бути чітко впорядковані та продумані. Адже часто трапляється так, що вчитель чи викладач, знайомлячись з новим підходом та зацікавившись ним, додає нові стратегії до певного, частіше невпорядкованого, набору інших стратегій. В цьому випадку важливе усвідомлення того, що навчання та вивчення відбувається набагато краще у цілісно та послідовно організованому середовищі, причому навіть тоді, коли “найліпші методики” і не є залучені, ніж у тому випадку, коли навчання не має чіткої мети та послідовної схеми.

Так однією з передумов якісної сьогоденної освіти повинна бути максимальна робота щодо інтелектуального розвитку студентів, здатності їх розуміти поставлені завдання та проблеми; крім того, знати як їх вирішити; бути новаторами, вміти самостійно вирішувати поставлені задачі, а також спілкуватись на певному, достатньому рівні. Так, дослідниця Донна Огле стверджує, що “одним із завдань системи освіти є підготовка таких громадян, які можуть на високому інтелектуальному рівні брати участь у розв’язанні проблем, що постають перед нашим суспільством; громадян, які можуть мислити критично і допомагати у вирішенні локальних, а також національних і міжнародних проблем” [1, с. 25].

Однією з передумов успішного досягнення цієї мети є створення у ВНЗ, зокрема на практичних заняттях, такої атмосфери, яка б наштовхнула на роздуми, сприяла б глибокому обміну свого бачення тієї чи іншої ідеї, певним дискусіям, які передбачають активний розвиток здібності висловлюватись іноземною мовою. Адже при вивченні іноземної мови, зокрема англійської, вміння висловити свою думку на задану тему, та й взагалі дискусійні обговорення тієї чи іншої теми, мають, на нашу думку, найважливіше значення. Як зазначає у своїй праці Ю. В. Міщенко підготувати фахівця, який добре володіє іноземною мовою, “можливо через формування у студента необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного спілкування в усній і писемній формі, тобто розвитку комунікативних умінь і навичок. Комунікативні мовні компетенції забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби. Тому викладачі іноземних мов шукають нові підходи для активізації навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів” [2, с. 74].

Цілями, які ставились при написанні цієї статті, було висвітлити як ті безперечні переваги, які з’являються саме при інтерактивному залученні студентів у навчальний процес, так і певні “незручності” та проблематичні моменти, які виникають при використанні різних форм робіт такого плану.

Говорячи про переваги, наведемо приклади стратегій інтерактивного навчання. Деякі з цих стратегій групового інтерактивного навчання були вироблені в рамках проекту “Читання і письмо для розвитку критичного мислення”, який є міжнародною програмою,

інші були розроблені автором цієї статті. Проект “Читання і письмо для розвитку критичного мислення” (ЧПКМ) – це програма Консорціуму для Демократичної педагогіки та Інституту відкритого суспільства, який пропонує професійне навчання розвитку особистості, що сприяє критичному мисленню і активному навчання методології. Автори цього проекту Курт Мередіт (Ph. D. Університет Північної Айови), Скотт Вальтер (Міжнародної асоціації читання), Джіні Л. Стіл (Ph. D. Університет Північної Айови) і Чарльз Храм (Хобарт і Вільям Сміт коледжі).

Однією з групових стратегій, спрямованих на досягнення цілей інтерактивного навчання, є *“Триступенева інтерв’ю”* (автор Каган, 1992) [3, с. 31]. Доцільно буде ознайомитись з цією стратегією на прикладі. Викладач, виносячи на студентський загал тему для обговорення (Speaking activity) “When I am going to earn an extra money...” (“Коли я планую заробити додаткові кошти...”, пропонує студентам утворити невеликі групи з трьох осіб. Після чого необхідно змоделювати ситуацію, коли один із студентів був запрошений на співбесіду (він збирається влаштуватись на роботу в піцерію на неповний робочий день). Саме цю співбесіду і треба розіграти. Важливо, що кожен член групи має брати участь у інтерв’ю. Наприклад, партнер А грає роль потенційного роботодавця, і бере інтерв’ю у партнера Б. Завдання партнера Б, давати відповіді на запитання, з урахуванням ключових моментів (наголошуючи чому він зацікавлений у цій роботі, чи може він бути хорошим працівником, якими якостями володіє, як позитивними, так і негативними і т.д.). В цей час партнер В записує ключові моменти відповідей. Після закінчення інтерв’ю, відбувається ротація ролей, таким чином, щоб кожен з учасників міг дати інтерв’ю.

Переваги цієї короткої групової стратегії полягають в тому, що кожен із студентів має змогу висловитись, попрактикуватись у вживанні необхідної лексики (викладач за необхідності повинен надати новий вокабуляр) та удосконалити свої розмовні навички. Крім того, кожен із студентів матиме змогу спробувати себе у різних ролях, у цій стратегії є задіяні навички не лише говоріння, а й письма (партнер В). А для викладача важливим моментом є те, що завдяки такій роботі в групі є нагода зекономити час протягом практичного заняття, адже в роботі задіяні всі студенти, а завдяки груповому навчанню, час на прослуховування відповідей всіх студентів скорочується. Крім того, значною перевагою використання цієї стратегії є те, що вона може бути використана на занятті будь-якого типу, а зміст інтерв’ю також може бути різноманітним. Крім того, необхідно зазначити, що залежно від рівня знань студентів, робота за цією стратегією може варіюватись. Так, скажімо, якщо у студентів виникатимуть труднощі у формулюванні запитань під час інтерв’ю, то необхідно спершу обговорити з усією аудиторією можливі запитання (тут доцільно застосувати методику “Мозкового штурму”), навіть записати ці запитання на дошці, а потім переходити до безпосередньої роботи в групах.

Що стосується недоліків застосування цієї стратегії, то вони, на нашу думку, такі: по-перше, дещо проблематичним бачиться організація самого простору роботи, адже для ефективного застосування цієї методики має бути достатньо велика аудиторія, де студентські міні групи (в даному випадку групи з трьох осіб) будуть себе комфортно почувати та не заважатимуть один одному. Тобто чи то столи мають бути розставлені таким чином, щоб організувати плідну роботу, чи то студенти розсаджені безпосередньо “кутками”, без парт, цей момент треба врахувати та добре обдумати. Крім того, знадобиться деякий додатковий час на пояснення самого завдання, необхідно, щоб кожен зрозумів свою “роль”. Але так чи інакше будь-який вид вправ потребує певного пояснення.

Ще одна коротка групова стратегія, яка дозволяє активно залучити студентів у процес навчання, розвиваючи при цьому їхні комунікативні здібності, називається *“Обмінюємося проблемами”* [3, с. 36]. Вона полягає в тому, що після прочитання пізнавального тексту чи певного дискусійного характеру, студенти мають утворити пари,

кожна з яких обдумує прочитане і намагається виокремити 4-5 ключових моментів, при цьому бажано їх або переказувати, або перефразувати. Тобто ставиться завдання передати суть своїми словами. Після цього виду роботи утворюються групи з двох пар (тобто міні групи по 4 студенти), які обговорюють і уточнюють головні, на їхню думку, моменти вже між собою. Кожна з попередніх пар виокремлює декілька запитань чи проблем, на які має відповісти друга пара. Після чого повинно відбутись активне опитування всередині міні групи між парами.

Одним із безпосередніх позитивних моментів цієї стратегії є те, що така робота в групах дає змогу розвинути навички говоріння студентів. Причому викладач може утворити пари таким чином, щоб у парі був один слабший та один сильніший студент (щоб “підтягти” слабшого), або навпаки організувати пари студентів з приблизно однаковим рівнем знань. На завершення роботи кожна група (з чотирьох осіб) може обрати одного “доповідача”, який ознайомить аудиторію я тими ключовими моментами, які виокремила їх група. Після чого, якщо текст був дискусійного характеру, можна продовжити обговорення з усією аудиторією, залучивши академічну дискусію [3, с. 38].

Основним моментом, який може спричинити певні недоліки цієї стратегії, є те, що викладачу необхідно звертати увагу на рівень знань тих студентів, що працюють в одній групі. Їх необхідно організувати певним чином (скажімо, слабший-сильніший). Але це, на нашу думку, є не суттєвою трудностю.

Формулюй/Ділися/Слухай/Розробляй. Цей вид роботи є дещо схожим на попередній, спочатку члени групи індивідуально відповідають на запитання, потім діляться своїми міркуваннями з партнером і, зрештою, після дискусій та уточнень, разом формулюють нову відповідь або точку зору. Це стратегія не потребує особливих зусиль у застосуванні, а тому широко застосовується, бо, крім інших переваг, дає змогу підвищити розумовий рівень студентів. Ці прийоми групового навчання потребують небагато часу, їх легко включити у навчальний процес та, ще одною перевагою, є можливість співпраці та розвитку комунікативних здібностей студентів.

Стратегія **Подумай/Обговори з партнером/Обговори з іншою парою** може слугувати ще одним прикладом короткої групової роботи. Суть її полягає в тому, що викладач ставить якесь запитання чи проблему. Наприклад, “What were your expectations and what is the objective reality in reference to studying at the university?”. Студентам дається час для обмірковування (в даному випадку 5-10 хвилин). Далі утворюються пари, партнери обмінюються відповідями на поставлене запитання, обговорюють запитання. Після чого кожна пара об’єднується з іншою і обмінюється думками з нею, тобто в обговоренні тепер беруть участь чотири особи.

В даному випадку позитивним моментом є безпосередня практика говоріння та вміння формулювати та висловлювати свою думку. Що стосується моментів проблемних, то можна виокремити, хіба що, знову таки момент організації групи для обговорення. Але в даному випадку пари утворюються “домашні” (тобто так, як студенти сидять), а групи можна утворити, попросивши ту пару, що сидить спереду, повернутись обличчям до пари, що сидить за нею.

Методика парного навчання **“Робота в парах: передбачення”** є ще одною короткою груповою стратегією, яка не потребує багато часу, але в той же час допомагає активізувати розмовні навички студентів [4, с. 27]. Цю стратегію доцільно використовувати при прочитанні художнього тексту будь-якого типу. Скажімо студенти готуються читати оповідання американського письменника-романтика Вашингтона Ірвінга “The Legend of Sleepy Hollow”. Перед прочитанням доцільно з’ясувати, чи хтось читав це оповідання раніше. Наступним етапом роботи має бути поділ студентів на пари, після чого вони отримують завдання записати слова, які прочитає викладач. Ці слова мають бути пов’язані з героями книги, місцем дії та трохи з сюжетом. Скажімо, викладач зачитує такі ключові слова, – teacher, a girl in a bloom, a strong young man, feared legend, horror,

headless horseman, orange pumpkin, a crane, burial place. Записавши в парах ці слова, студенти мають висловити і обговорити свої припущення і передбачення стосовно можливого сюжету твору. Про що, на їхню думку буде це оповідання та як розвиватимуться події (спочатку доцільно виділити їм певний час, скажімо 7-10 хвилин, щоб вони змогли обговорити та сформулювати свої думки англійською мовою). Думки, які вони висловлюватимуть доцільно записати під час обговорення (це може зробити сам викладач чи хтось із студентів на дошці), з тим, щоб потім перевірити їх вірогідність у процесі та після читання твору. Після чого студенти переходять безпосередньо до прочитання твору. А після прочитання, звіряються з своїми передбаченнями. Таким чином, завдяки використанню цієї стратегії, зберігається зацікавленість щодо самого сюжету, протягом усього процесу прочитання. Залучається в роботу вся студентська група та мають бути залученими в процес навіть досить пасивні студенти. Що стосується моментів, які можуть “обтяжити” роботу викладача, то тут важко такі й виокремити.

Прочитавши оповідання, доцільно застосувати стратегію **“Вільне письмо”** (це може бути домашнє завдання), яка полягає у тому, що студентам протягом визначеного часу (скажімо 15 хвилин) пропонується викласти думки, які у них виникли після прочитання оповідання. Слід наголосити, що бажано навіть не замислюватись особливо над тим, що пишете, це повинен бути певний “плин думок”, не перечитувати прочитане, не переймаючись умовностями та змінами ідей. Суть полягає в тому, що як стверджує дослідник Етвел, думки приходять до нас під час процесу писання. Тому що, коли ми пишемо, на папері може з’явитись неочікувана ідея, а якщо ми не будемо задумуватись над умовностями, то ніщо нас не стримуватиме і ми зможемо вільно викладати те, що думаємо і, таким чином, ідеї, що народяться, можуть бути цілковито неочікуваними, оригінальними та навіть корисними.

Остання стратегія, яку доцільно окреслити, а також застосувати після попередніх видів робіт, називається **“Читання вголос з авторського крісла”**. Суть її полягає в тому, що після викладення на папері якихось своїх ідей, думок, можливо у вигляді есе, студентам пропонується їх озвучити, прочитавши свої твори з “авторського крісла”. Для цього одному із студентів пропонується зайняти “авторське крісло” – спеціально відведений для цього стілець, розташований перед аудиторією, і прочитати свої роздуми вголос, винісши їх на загал. Ця методика є не тільки практикою читання, тут можуть бути використані додатково, після прочитання, стратегії обговорення, дискусії та ін.

Наголошуючи на перевагах використання інтерактивних методів викладання англійської мови, необхідно відзначити, що використання методів такого типу у навчанні суттєво збільшує відсоток засвоєння навчального матеріалу, в цьому автор статті переконалася на власному досвіді, адже працює, використовуючи інтерактивне навчання вже більше десяти років. Такий позитивний вплив полягає, на нашу думку, в тому, що навчання з інтерактивним залученням студентів у процес, є перш за все діалоговим навчанням, навчанням-взаємодією між викладачем та студентами, де немає домінування педагога над тим, кого він навчає. На заняттях такого типу студенти знаходяться у режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп’ютером) або ким-небудь (людиною), під час яких формуються основні компетентності.

Таким чином, інтерактивна діяльність на практичних заняттях передбачає організацію й розвиток діалогового спілкування, що веде до взаєморозуміння, взаємодії, до спільного рішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань, бо діалог є універсальним способом і принципом організації людської свідомості. Інтерактивне навчання виключає можливість домінування однієї думки над іншою. У ході діалогового спілкування студенти вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. Для цього організується індивідуальна, парна й групова робота, застосовуються дослідницькі

проекти, рольові ігри, проводиться робота з текстами й різними джерелами інформації, використовуються творчі роботи.

Як висновок, треба зазначити, що робота з використанням інтерактивних стратегій на практичних заняттях з вивчення англійської мови, хоч і має ряд проблемних моментів, які в основному стосуються її організації, але, безперечно, має посісти належне місце. Адже, акцентуючи на перевагах такого виду навчання, переконані, що вона надає можливості для стимулювання зацікавленості студентів, їхньої співпраці, а використання інтерактивних форм та методів дозволяє значно збільшити час мовної практики на заняттях для кожного окремого студента, досягти належного засвоєння матеріалу усіма учасниками групи, вирішити різні виховні та розвиваючі задачі. А з огляду на те, що студентів у ВНЗ готують до ефективної роботи у майбутньому, де в наш час велику роль відіграє вміння співпрацювати і разом вирішувати поставлені задачі, то саме інтерактивне групове та парне навчання, яке базується на принципі співпраці, допоможе студентам розвинути навички для подальшої успішної реалізації у професійній сфері.

Використана література:

1. *Hartman D. K., & Allison J.* Promoting inquiry-oriented discussion using multiple texts. In L. B. Gambrell & J. F. Almasi, *Lively discussions! Fostering engaged reading.* Newark, DE International Reading associationg.
2. *Мищенко О. Ю.* Сучасні проблеми викладання англійської мови у немовних ВНЗ / О. Ю. Мищенко // Наукова дискусія: теорія, практика, інновації: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції “Нова дискусія: теорія, практика, інновації” (м. Київ, 28-29 березня 2014 р.) / Парнерство “Нова Освіта”. – Київ, 2014. – 128 с.
3. *Джанні Стіл, Курт Мередіт, Чарльз Темпл.* Методична система “Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів”. Посібники V-VIII. / Джанні Стіл, Курт Мередіт, Чарльз Темпл. – 160 с.
4. *Brown A., Palinscar A., Armbruster B.* Instructing comprehension-Fostering Activities in Interactive Learning Situations. In H.Mandl (Ed.), *Learning and comprehension of text.* Hillsdalt, NJ: Erlbaum, 1984.
5. *Atwell N.* In the middle: Writing, reading, and learning with adolescents. Portsmouth, NH: Boyton/Cook, Heinmann, 1991.

Хижун Я. В. Интерактив в практике изучения иностранного (английского) языка: преимущества и недостатки.

Статья посвящена рассмотрению тех положительных и проблемных моментов, которые возникают в процессе использования интерактивных методов изучения английского языка на практических занятиях со студентами. Цель статьи – очертить преимущества использования коротких групповые стратегий, которые способствуют активному привлечению студентской аудитории в учебный процесс и акцентировать внимание на недостатках, которые могут возникать в процессе обучения. Подчеркнута необходимость форсирования у студентов коммуникативной способности в сферах профессионального общения в устной и письменной форме. В статье представлены некоторые стратегии группового и парного обучения.

Ключевые слова: *практические занятия по английскому языку, интерактивные методы, короткие групповые стратегии письма и говорения, активизация учебной деятельности.*

Khyzhun Y. V. Interactive in the practice of learning a foreign (English) language: advantages and disadvantages.

The article is devoted to the consideration of the positive and problem moments that arise in the process of using interactive methods of studying English at practical classes with students. The purpose of the paper is to highlight the advantages of using short group strategies that will actively involve the student audience in the learning process and emphasize the disadvantages that may arise in the learning process. It is emphasized attention on the necessity of speeding up imperative communicative capacities in the field of professional communication in students' speech and writing. The article presents some strategies for group and pair learning.

Keywords: *practical classes in English, interactive methods, group strategies of writing and speaking, activization of educational activities.*